

Interview N.P. van Cassel

I-1: Ik wil eerst graag weten waar u geboren bent.

G: In de Genestetstraat [de officiële schrijfwijze is de De Genestetstraat] nummer 2C in Leiden. Daar ben ik geboren.

I-1: Uw gezin, de samenstelling van uw familie: uw vader, moeder, broers, zusters?

G: Ik had vier zusters en er was één jongen en dat was de oudste. Die is heel jong overleden, die was acht maanden. Dat was de oudste, daarna is er een zuster gekomen en toen ik en daarna nog drie. Dus we hadden vier zusters en één jongen. Dat was de gezinssamenstelling. Mijn moeder is heel jong overleden, in de oorlog, in 1942. Mijn vader is in 1968 overleden. Dus ik heb hem al een aantal jaren overleefd. Ja, dat wel.

I-1: En de hele familie woonde in de Genestetstraat?

G: Ja, heeft daar al die tijd gewoond. Toen mijn vader daar wegging, toen ging hij naar de Haagweg. Daar heeft hij toen een flat gekocht. Dat was pas gebouwd daar, die flats. En toen zijn wij in de Genestetstraat blijven wonen. We hebben wel de hele zaak verbouwd, en allemaal, maar boven de winkel zijn we blijven wonen.

I-1: Dus uw vader had al een bakkerij?

G: Ja. Mijn vader komt vanuit Voorschoten, van de Valkenburgseweg. Daar hadden ze een bakkerij. En die is toen in 1924, is ie een winkel begonnen in Leiden, in de Genestetstraat. En in 1937 is daar een bakkerij achter gebouwd, zo gezegd. Er was ruimte achter en daar is de bakkerij gebouwd. Ik ben daar bakker gebleven. Ik heb het overgenomen van mijn vader. Die is er toen in 1964 mee gestopt en toen heb ik het overgenomen natuurlijk. In zijn totaliteit ben ik bijna vijftig jaar bakker geweest. De laatste vier, vijf maanden had ik geen uitkering. Toen was ik nog geen 65, dus ik kreeg geen uitkering. Dat was wel mooi (Lacht). Maar ik kon het overdoen aan een jong stel. Die wilden het huren, die bakkerij. En, nou ja, dat heb ik dan gelijk gedaan. Dat was in 1994.

I-1: De bakkerij, wat werd er allemaal gebakken? Meer dan brood alleen?

G: Nee, brood en banket, hoor. Ik ben begonnen als banketbakker. Tenminste.....ik zal u vertellen: ik zat op de MULO. De MULO heb ik afgemaakt. De oorlog was net afgelopen. Het was 1945 en ik zou naar de HBS gaan. Maar we hadden toen een knecht en die had z'n eigen opgegeven voor Indië, vrijwillig. Maar die wachtte op een oproep en die oproep kwam. Ja, toen zat mijn vader...“Ja, nu moet jij maar in de bakkerij komen en dan ga je maar 's avonds je diploma's halen”. Toentertijd, het was een andere tijd. Nu zou je zeggen: zoek het uit met je bakkerijtje. Maar toen zei je ja-en-amen natuurlijk. Dus ik ging 's avonds diploma's halen, vakdiploma's, middenstanddiploma. Dat heb ik allemaal 's avonds gedaan.

I-2: Dus u was eigenlijk nog helemaal niet van plan om bakker te worden? Wat had u graag willen worden?

G: Het klinkt heel vreemd: dan had ik boer geworden.

I-2: O ja? Dat is wel wat anders, hè?

G: Ik had een opa, die woonde op De Hooghkamer. Ik weet niet of je daar wel eens van gehoord hebt, in Voorschoten? In die woonwijk die je nou hebt, in die woonwijk staat een

boerderij uit 1642 en daar woonde mijn opa. Daar had mijn opa eenDus daar ging ik elke vakantie naar toe. Ik was vier jaar, toen ging ik al op vakantie daar naar toe. Dus ik vond dat prachtig, dat leven daar. Ik ben de laatste vier, vijf maanden van de oorlog, ben ik constant daar geweest, op die boerderij. Honger heb ik niet gehad. Er was volop eten nog, voor die boeren.

Ik heb het altijd geweldig gevonden. Dus ik had in mijn gedachten: nou ja, ik zou naar de HBS gaan. Ik kon aardig leren. En dan zien we wel weer. Ik kijk wel of ik iets in de landbouwbeweging kan doen. Maar dat werd doorkruist. Niet direct tegen mijn zin in, hoor, maar ik had het niet gekozen. Als mijn vader geen bakkerij had gehad, had ik nooit geen bakker geworden. Maar goed, het is zo gelopen, maar dan had ik haar (zijn echtgenote Ria) weer niet gehad. Want zij zegt altijd: als jij boer had geworden, had ik jou niet ontmoet. (Lacht). Ja, lachen. Ik vind het een heel aardig mens, hoor.....

I-1: Maar een boer dus niet?

G: Nee, zij zag dat niet zitten.

I-2: U bent dus tegen uw zin in eigenlijk bakker geworden?

G: Je zou het zo kunnen zeggen. Ja, laten we dat zo maar houden. En op een gegeven moment ga je dat toch wel goed doen. Laat ik dat zo zeggen. Je doet er toch je best voor. Dus toen ben ik bijna vijftig jaar, tegen mijn wil in, bakker geweest.

I-2: Hoe heten die vakdiploma's die u gehaald hebt?

G: Het eerste heb ik "de brood" gedaan. Dan begin je met halfwas, gezel en dan patroon brood. En daarna doe je dan de banketbakkersopleiding. Voor de brood moest ik in Den Haag wezen en voor dat banket moest ik in Amsterdam wezen. Bleu Erf. Daar heb je een banketbakkersschool. En dan ook, 's avonds dan, middenstandsdiploma.

I-2: Maar die opleidingen, waren allemaal 's avonds?

G: Nee, die vakopleidingen waren overdag, één dag in de week. Dan ging ik naar Den Haag. Nee, in het begin was het 's avonds, de "halfwas". Het "gezel" was op de Hoge Rijndijk bij een bakkerij. En dan 's middags om een uur of vijf begon dat, maar later was dat één dag. Dan ging ik één dag naar Amsterdam en één dag naar Den Haag.

I-1: Wie stond er overdag in de winkel, overdag?

G: Mijn zuster. Ik had een zuster, die is uiteindelijkIk weet niet of je hem kent, Piet Janson?

I-1: Nee.

G: Die melkhandel uit de Paul Krugerstraat?

I-1: Nee.

G: ...(onverstaanbaar) Ze is daar later mee getrouwd. Maar die is lang vrijgezel gebleven en die wilde altijd met mij samen dat bedrijf runnen. Maar ja, toen kwam Ria er tussendoor, mijn vrouw, en dat accordeerde niet zo erg. (Lacht).

I-1: Had u ook een wijk waar u naar toe ging met een bakkerskar? Of kwam alleen de mensen maar naar de winkel?

G: Nee, we hadden zelfs op een gegeven moment vijf wijken in de buurt. Op de Mors, in de buurt hadden we er twee en we hadden er in de stad nog. Want ik heb zelf een wijk op de mandenfiets gereden. Als jongen van een jaar of twaalf, dertien begon ik daar mee. Met zo'n hele grote mandenfiets met brood vol en dan ging ik de hele stad door. Noord, en zo, en ik kwam op de Breestraat ook bij Peek en Cloppenburg daar boven. Dan ging ik zo door de Professorenwijk, had ik daar een stelletje klanten. En dan ging ik zo de Rijn en Schiekade [=Kanaalweg] helemaal af aan het einde. Daar had je een molen. Die staat er daar nog, in die polder daar. Ik weet niet of je dat wel eens opgevallen is?

I-1: De Rijn en Schiekade?

G: Het is nu verbouwd allemaal. Maar daar moest ik ook naar toe. En dan ging ik zo langs de Vliet [over de Vlietweg] helemaal naar [tegenover] Allemansgeest. Allemansgeest, weet u?

I-1: Ja.

G: Ik had daar twee boerderijen aan de overkant. Dan ging ik terug, vaarde ik over met de pont naar Allemansgeest, en dan ging ik verder, de Voorschoterweg [=Leidseweg] af, helemaal naar de Rijndijk. Je had Van der Poel, die slager, die zit er nu nog, en dan zo kwam ik weer terug.(onverstaanbaar).

I-1: Hoeveel uren was u daarmee kwijt?

G: Heel wat. Dan ging ik altijd om een uur of acht, nee, een uur of negen ging ik ongeveer weg en dan kwam je 's middags om een uur of één terug. We hebben het zelfs in de oorlog gehad, toen lag er zo ongelooflijk veel sneeuw. Toen hebben we zelf met een knecht samen een slee gemaakt. Dat was heel ruw, het waren grote balken en er zat geen ijzer onder. Er hoort ijzers onder te zitten, natuurlijk. En zo sjouwen met twee manden er op, zo helemaal die route. Dan gingen we 's morgens weg om een uur of acht, je ging toen vroeg weg. En 's middags om een uur of zes, zeven kwamen we terug. En dan had je een paar broodjes verkocht. Schei uit alsjeblieft! Je deed het gewoon. Je moest dan weer zorgen dat je bij die mensen kwam, natuurlijk.

I-2: En dat met die fiets met die mand, dat deed u toen u nog op school zat?

G: Nee, toen was ik al net van school af. Ik was veertien, toen had ik mijn MULO-diploma al. Toen zou ik door gaan leren, en toen ging het niet door, want die knecht die ging in ene weg, die ging naar Indië. Dus toen moest ik in de bakkerij blijven, natuurlijk. Maar daarvòòr heb ik ook wel op een mandenfiets gereden. Toen was ik een jaar of elf, twaalf. Nu denk je bij je eigen: hoe heb ik dat kenne doen met zo'n grote mand en zo'n grote fiets? Dan klauterde ik er boven op en dan reed je. (Lacht). En als het dan gevaarlijk werd, dan sprong je er af. Maar nu, dat zou met dit verkeer niet meer kunnen. En dan had je aan de Rijn en Schiekade, aan het einde, had je de Kippenbrug. Kun je je dat nog herinneren? [de Wouterenbrug]

I-1: Nee.

G: Aan het einde had je een brug, daar kon je overheen, maar alleen met een fiets, lopend. Dat noemden ze de Kippenbrug. Dus dan moest ik met die mand omhoog..... (Lacht). Maar ja, je deed het allemaal. Nu zou je zeggen: je bent helemaal gek! (Lacht).

I-1: Wat voor buurt was de Genestetstraat toen?

G: Die buurt, dat was allemaal, dat waren echt arbeiders allemaal. En er was een beetje rooie buurt aan de achterkant. De Nicolaas Beetsstraat en een gedeelte van de Schimmelstraat...

Daar zaten nog een beetje communisten, zogezegd. Een beetje rooie buurt. Maar ja, wij hadden daar die zaak en het was natuurlijk goeie business, die mensen die moesten eten.

I-1: Mochten ze poffen bij u in de winkel? Opschrijven en dan eind van de week betalen?

G: Ja, die hadden we ook. Er waren natuurlijk slechte betalers. En op een gegeven moment waren er enkelen bij, daar kreeg je nooit binnen meer. Dan liet je dat maar gaan.

I-2: U ging daar niet achter aan?

G: We gingen er wel achter aan, maar als je dan kwam, dan kon je twee kwartjes krijgen, elke week. En als er dan tien/twintig gulden staat, dan schiet dat natuurlijk niet op.

I-1: Als het nou eens heel druk was, zo tegen Kerstmis en zo, hielpen dan bijvoorbeeld grootouders nog mee?

G: Hoezo?

I-1: Uw grootouders, leefden die nog toen u jong was?

G: Nee, die ...(onverstaanbaar) niet, mijn vader die kwam wel. Mijn moeder was natuurlijk al overleden. Maar Ria d'r vader, dat is waar, dat moet ik wel effe vermelden, die kwam altijd helpen. Die werkte bij de gemeente, dus die had een herenbaan, ken je wel zeggen, bij de Plantsoenendienst. Die kwam altijd helpen toen die gepensioneerd was. Met feestdagen kwam hij altijd helpen. Moeders niet, die was ook slecht ter been. Mijn schoonvader...., ja, da's waar.

I-2: Met Ria d'r vader bedoelt u dus de vader van uw vrouw?

G: Ja, mijn schoonvader. Die was hovenier bij de gemeente, die had een rustige baan en dan kwam die in de tijd dat hij nog niet gepensioneerd was, kwam die ook wel eens helpen, of zo, of wat doen. Maar daarna was hij altijd bij ons. Hij heeft zelfs nog tien jaar bij ons daarnaast gewoond. In de Genestetstraat, daarnaast zat een slager. En dat pand, die twee bovenetages, kon ik kopen. En daar heeft hij nog tien jaar gewoond. Dat heb ze ook allemaal verzorgd, Ria. Ja, Ria, dat is een onvoorstelbaar mens. Die ken alles, wat je ze ook laat doen. Ik heb het toch gehad, dat we met ... Dat heb je misschien wel eens gehoord.... Die parochiehuis hebben we verbouwd.....

I-1: Dat parochiehuis aan de Haagweg?

G: Aan de Haagweg. Met z'n vieren. Dat was met Jan Bodestaff, Ben Koek, mijn persoon en Ria. Met z'n vieren. En het was dan de bedoeling om een paar kamers te maken....Dat ze vanuit de pastorie, daar zaten ze in, daar naar toe konden. Maar uiteindelijk is dat gebouw van boven tot onder helemaal verbouwd. Dat hebben we met z'n vieren gedaan. Maar Jan Bodestaff, dat was dan een man, die werkte bij Berg en Jurgens [Van den Bergh en Jurgens uit Oss]. Daar had hij een belangrijke baan. Die was dan de leider. Maar op het laatst: "Ria, hoe zullen we dat doen? Ria, wat denk je?"

I-2: Wat was Berg en Jurgens voor een bedrijf?

G: Een heel groot bedrijf van margarine, boter en alles. Daar had hij een baan als hoofd van de elektriciteit, elektromonteur. Ja, dat was ie.

I-1: Dat grote rondje dat u fietste met uw broden, had dat ook te maken met het feit dat alleen katholieke mensen bij u kochten?

G: Nou, nee, dat was nog niet zo streng, hoor. Op de Haagweg hadden we een bakker, dat was ene Paats, daar heb je misschien wel eens van gehoord?

I-1: Een Leidse naam.

G: Die heeft bij de gemeente nog gewerkt ook. Die was streng Gereformeerd, hoor. En die klanten gingen dan wel naar ons. Maar de bijzondere Gereformeerden gingen alleen naar Paats. Die kwamen niet bij ons. Maar andersomJa (lacht). Het is te gek om over te praten, maar zo was dat vroeger. Dat weet Ria ook nog wel. D'r moeder zei: je moet naar die gaan, want dat is een Katholieke bakker, maar niet naar die ander.

I-1: In de tijd van uw vader en moeder, dat is natuurlijk een lange tijd geleden.....Maar hoe was dat in uw tijd? Waren er toen al winkeliersverenigingen? Kocht u al samen met andere bakkers materiaal in? Had u vergaderingen met elkaar?

G: Nee, bij mijn vader heb ik dat niet gemerkt. Ik heb het later wel gehad. Ik weet nog wel dat wij een keertje een dagje weg gingen. Dan gingen we naar... Dat was nog vòòr de oorlog. Kun je nagaan. Ik was toen een jaar of zes, zeven en dan gingen we vanuit de winkeliersvereniging. Je kon dan bonnetjes, kon je dan sparen en dan gingen we onder andere een dagje naar Soesterberg. Het vliegveld Soesterberg. Kun je nagaan, dat was nog vòòr 1940. Maar echt gezamenlijk inkopen, zoals ik dat meegemaakt heb, nee. Dat was toen nog niet. Ik heb zelf dan....., hadden we inkoopverenigingen. Dan ging je één keer in de week, in het begin, dan ging je dat bespreken wat er voor de aanbiedingen waren. Dan tekende je daar op in. Dat wel. Maar in die tijd was dat nog niet.

I-2: En het meel waar u brood van bakte, kwam dat van de Meelfabriek vandaan?

G: Bij ons kwam dat uit Rotterdam, de MeNeBa [Meelfabriek voor Nederlandse Bakkerijen]. Later hebben we ook wel wat meel gehad van De Sleutels hier uit Leiden. Wat nou nog de meelfabriek, die ouwe, ja. En als er wel eens wat tekort was, dan ging ik daar wel eens een baaltje halen.

I-2: Ik wilde u ook vragen: moest je als bakker nou 's morgens heel vroeg op om met brood bakken te beginnen?

G: Ik zal u vertellen: toen ik begon als jonge knul in de bakkerij, of moest beginnen, laat ik het zo zeggen, van mijn vader. Toen werkte ik in de banketbakkerij. Toen begon ik 's morgens om een uur of zeven. Soms zes uur; in de weekenden was het wat eerder. Maar dan begon ik nooit zo vroeg, want mijn vader was de broodbakker, met een knecht. Dus die hadden samen de broodafdeling, Maar later, toen ik de broodbakkerij overnam, toen begon ik 's morgens om drie uur. En dan werkte ik van drieën tot enen, of van drieën tot twaalf en enen, en dan ging ik een poosje naar bed. En dan kwam ik om een uur of zes er weer uit en dan ging ik 's avonds nog weer tot een uur of twaalf. Bleef ik dan wel op, maar dan ging ik om twaalf uur pas naar bed, meestal. En dan sliep ik maar drie uur, maar ik sliep in twee gedeelten altijd. Ik kwam wel aan de zes uur, zeven uur, maar in gedeeltes natuurlijk.

I-1: Wen je daar aan, was dat geen probleem?

G: Daar ga je aan wennen, omdat het dezelfde tijd.... Iemand die ploegendienst heb en die met de ene keer 's nacht werken en de andere keer overdag werken, daar went het lichaam

nooit aan. Het lichaam gaat op een gegeven moment, gaat naar een gewenning staan en die gewenning is: twaalf uur, één uur naar bed, een uur of vijf, zes er weer uit, en dan weer om twaalf uur, weer drie uur slapen. Maar toen was het zo: je moest steeds meer verschillende soorten brood maken. En dat kreeg je niet meer klaar vòòr vijven 's avonds. Dan begon ik vrijdagavond om negen uur, begon ik, en dan werkte ik door. Ik had wel een knaap, een man die me kwam helpen in de broodbakkerij, maar die kwam dan om een uur of twee. Maar dan werkte ik van negen tot twee, werkte ik alleen en dat ging me op een gegeven moment tegenstaan, dat ik dan vrijdagsavonds daar alleen stond te “stompen” zagezegd, terwijl een ander heerlijk aan de televisie zat met een biertje. Dat ging me steeds meer tegenstaan. Maar dat vroeg opstaan, dat vond ik niet zo erg omdat ik toch in die twee gedeeltes genoeg aan slaap kwam. Maar die nacht doorwerken, nee, dat vond ik niks. Dan werkte ik toch tot een uur of twaalf door, van 's avonds negen uur tot twaalf uur. En dan ging ik wat eten, douchen en naar bed.

I-1: Dus u had van tijd tot tijd wel personeel ook?

G: Ja, we hadden in de banketbakkerij een man, die is 33 jaar bij ons geweest, heeft ie gewerkt. Die was speciaal banketbakker. En toen, op een gegeven moment, toen kreeg hij opeens last van stof in de lucht, zo gezegd, in de bakkerij, een soort hooikoorts. En dat werd steeds erger. Dus die moest de bakkerij uit. Hij ging naar de dokter toe en die zei: ja, het enigste is dat je in de buitenlucht gaat werken. Die is toen bij een benzinepomp gaan werken, en toen zaten wij: wat zullen we doen? Ria reed toen een wijk. Want ik had een zwager, die heb 30 jaar bij ons gewerkt, in de broodbakkerij, hè? (vraagt dit na bij echtgenote) en die kreeg kanker. En Ria die zegt: dan ga ik die wijk wel rijden, om nou tegelijk te gaan zeggen: die man heb kanker...(onverstaanbaar), dan ga ik voorlopig die wijk effe rijden. Maar ja, hij werd niet beter. Maar zij reed die wijk, maar zij vond dat prachtig. (Lacht). Met een lekkere kar.

Toen stonden wij op het punt: of we kijken of we een nieuwe banketbakker kunnen krijgen. Maar ik zeg tegen Ria: die wijk wordt toch minder. Het werd allemaal minder, natuurlijk, die broodwijken. Dus kom jij maar in die banketbakkerij. Vond ze niet leuk, maar ze heb het toch gedaan. (Lacht). Maar het mooie daarvan is natuurlijk: zij had nooit daarvoor geleerd, maar als je ze bruidstaarten zag maken van acht hoog, met rozen en anjers en allemaal. Onvoorstelbaar! Maar ja, dat zit er bij haar in, hè. Wat haar ogen zien, dat kunnen d'r handen.

I-2: Uw vrouw is dus direct ook in de bakkerij begonnen na jullie huwelijk?

G: Ja. Die was van beroep coupeuse. Maar dat was één beroep van d'r, want ze ken allerlei beroepen..... Ze ken alles. Maar goed, in ieder geval, ik zeg: kom jij dan maar in de banketbakkerij. En toen moest ze een bruidstaart maken, en dat was een bruidstaart van acht hoog. Maar ja, zegt ze, hoe maak je die rozen dan? Ik zeg: nou, ik zal er eentje voordoen. Van marsepein, weet u wel, die blaadjes en alles. Nou ja, ze maakte ze en toen waren ze veel mooier dan dat ik ze maakte.

I-2: En wie stond er in de winkel? Wie verkocht het brood en het banket?

G: We hadden twee of drie winkelmeisjes, vooral voor de zaterdag. En mijn oudste dochter heeft nog een tijdje zaterdags in de winkel gestaan. Maar het werd allemaal minder, joh. Die wijk was helemaal.... Maar ja, zij vond het prachtig. Wat zij allemaal uit..... Had ze een oude man, die ze verschoonde, of het een of ander, of zoiets. Dat deed ze ook allemaal; de was meenemen van mensen..... (G en echtgenote lachen).

I-1: In de naoorlogse tijd was het zo dat de vakbonden opkwamen ...

G: Wat zegt u?

I-1: In de naoorlogse tijd kwamen de vakbonden goed op, hè?

G: Ja.

I-1: Die kwamen op voor het personeel en er waren wel eens stakingen en problemen. Heeft u daar ook wel eens last van gehad?

G: Nee, daar heb ik nooit geen last van gehad. We hadden...(onverstaanbaar) personeel, hè, Ria? Of dat aan ons lag, weet ik niet. (Vraagt aan echtgenote) Want dat winkelmeisje is toch ook 25 jaar geweest? Ja, 25 jaar! En die zwager, die werd..... Anders had ie wel langer bij ons gebleven. (onverstaanbaar) dertig jaar. En die andere, die moest er uit vanwege het..... Die ging bij de benzinepomp werken en toen was het gelijk afgelopen natuurlijk.

I-1: En de moeilijke oorlogsjaren. Dat was....

G: Dat was dus zo: wij bakten brood, uiteraard, en die op de Haagweg, die bakker, die bakte ook brood. Maar op een gegeven moment kreeg je te weinig grondstoffen en te weinig brandstoffen, laat ik het zo zeggen, voor de oven. En toen moesten we samen, dus met z'n tweeën, in één bakkerij. Toen kwam die bij ons, kwam die bakken natuurlijk. Maar het werd het nog minder, en toen zijn we naar de Haagsche Schouw..... Daar had je ook ..., ik weet niet of je je dat nog kunt herinneren? Dat je daar een bakkerij had van Van Cassel, op de hoek, vlak vòòr de brug?

I-1: Op de Hoge Morsweg?

G: Ja. Als je vanaf de Rijndijk komt, en dan kom je naar de brug toe, en op het hoekje daar, daar had je een bakkerij.

I-1: Ja, die ken ik.

G: En daar zijn we toen met z'n drieën naar toe gegaan. Maar, ik zal je vertellen, dan hadden we nog geen eens twee bakfietsen vol, hoor. Dan ging die andere bakker, die Paats met z'n knecht, die ging ook mee. En dan hadden we Maar die broodjes, die waren natuurlijk zo laag (gebaart met de handen), weet je wel, met dat oorlogsmeel.

En dan gingen we daar naar toe en dan hadden we weer een dag gebakken. Maar dan gingen we altijd met een groepie. Het was een beetje link, hè, want er was zo weinig te eten voor de mensen, dus als ze die bakker aan zagen komen, dan had je kans dat ze zeggen: nou, gaan we ze eens effetjes beroven. Ja, zo ging dat toch? Dus Paats ging mee, mijn vader. Mijn vader was van dit (gebaart), hoor. Hij was net zo groot als ik en twee keer zo breed. (Lacht). Ik heb een zoon, ik weet niet of je die wel eens gezien hebt?

I-1: Nee.

G: Die was ook zo zwaar, zo'n klerenkast zagezegd. Dan gingen we met z'n vieren daar naar toe, met twee bakfietsen. En dan gingen we daar bakken. Als we dan gebakken hadden, dan gingen we met dat beetje brood dat we hadden naar de winkels, hij op de Haagweg en wij op de Genestetstraat. En dan was het binnen een paar uur weer uitverkocht natuurlijk, het brood. Want er was verder niks voor de mensen.

I-1: Hebt u tot het einde van de oorlog kunnen bakken?

G: Nee, dat was zo'n beetje het laatste oorlogsjaar, dat was heel slecht. Toen was er haast niks. Als je het zag, die broodjes, wat er uitkwam..... Je kon er niks mee, het was inlandse tarwe, hè? Er zat geen power in. Je moet Canadese tarwe hebben, mitoba, nee, in ieder geval zo'n naam [Manitoba?]. Daar zit power in natuurlijk. Hier in Nederland groeide dat wel, die tarwe, maar er zat niet in wat er in die andere landen..... Daar had je meer zon en alles, natuurlijk.

I-2: Kwam het brood op een gegeven moment op de bon, dat mensen dat op de bon konden krijgen?

G: Ja, op de bon.

I-2: Vanaf wanneer is dat zo'n beetje geweest, denkt u?

G: Je kreeg heel weinig brood, hoor. Ik denk dat je, ja, precies weet ik dat niet meer, maar je kreeg, geloof ik, 1 of 2 broodjes voor de hele week! Ja, echt waar, zo weinig was dat op het laatst dan. Er was haast niks meer, natuurlijk. Nou, alles was op de bon. Je kon nergens wat krijgen.

I-2: De oorlogsjaren, dat waren de jaren dat uw vader nog de bakker was, hè?

G: Ja, het was mijn vader nog. Mijn vader is er in, eens even kijken,..... Die heeft samen met mij nog gebakken natuurlijk, na de oorlogsjaren. Die is in 1968 overleden. En daarvòòr is hij in 1964 gestopt. Toen is hij op de Haagweg gaan wonen. Maar dan kwam hij toch elke dag, kwam hij 's morgens effe langs, hoor. Dat kon hij niet laten, joh.

I-2: In 1964 is hij gestopt, in het jaar dat u trouwde, als ik me goed herinner, hè?

G: Ja, daar hebben we het over gehad. Toen hebben wij het overgenomen.

I-1: Was de familie het daar helemaal mee eens, dat u dat overnam? Waren er geen andere liefhebbers?

G: Nee, er waren een paar zusters natuurlijk. Dus ja, die vonden dat geweldig. Nee, die waren....

I-1: En toen u stopte, wie heeft het toen overgenomen?

G: Wat zegt u?

I-1: Toen u stopte met brood bakken, wie heeft het toen overgenomen?

G: We zijn toen tot 1994 zijn we doorgedaan en toen kon ik dat jonge stel.... Dat wilde dat huren. Dat kwam dan via een oom van me. Die woonde in Voorschoten. Ze waren uit Voorschoten vandaan. Die had er mee gepraat, schijnbaar. En die kwam naar me toe of ze het konden huren. Ik zeg: nou, dat is prima. Dus die huurden dat bedrijf, en ze hebben het voor vijf jaar vastgelegd. En na vijf jaar hadden ze het kunnen kopen, of doorgaan nog met huren. Maar toen wilden ze niet meer, stopten ze ermee. Hij ging bij een baas werken. Nee, het was ook geen stel er voor, hoor. Want zij bleef gewoon.....Ze werkte bij het ziekenhuis, en dat bleef ze gewoon doen. Ze kwam niet in de winkel helpen, nee. Dan moest daar weer personeel voor komen. Nee, dat was niet

Maar goed, in ieder geval, die vijf jaar heeft hij afgemaakt en toen is hij ermee gestopt. En toen heb ik het... Nou, het heeft even leeg gestaan en toen hebben we de gedachte gehad om het weer te proberen te verhuren, maar dat lukt dan zo moeilijk. Het werd allemaal minder natuurlijk. En toen heb ik de hele handel verkocht aan een makelaar.

I-2: Niemand van uw kinderen had er belangstelling voor om bakker te worden?

G: Nee, mijn zusters, nee. En de kinderen ook niet, want ik heb natuurlijk een zoon, die heeft bij ons gewerkt. Die heeft zijn bakkersdiploma gehaald, koksdiploma gehaald, hij heeft nog een diploma gehaald, ik weet het allemaal niet. Maar toen zegt hij: nee, als ik jullie zo ziet werken, vooral met de feestdagen, dan hoeft dat voor mij niet. En die ging bij de beveiliging werken. Hij had er ook wel het figuur voor. Ik vond het ergens aan de ene kant een beetje jammer, maar aan de andere kant dacht ik: nee, het is toch feitelijk wel beter. Want weet je wat het is? Als hij dan die bakkerij over had genomen, dan ga je elke keer ga je weer helpen, weet je wel? Vooral met feestdagen en alles. En nu was je er gelijk van af.

I-1: Toen was het klaar.

G: Ja.

I-1: U hebt dus niet zo'n hele lange jeugd gehad. Tot uw veertiende jaar, hè? Tot uw veertiende jaar was u jong, zullen we maar zeggen. Daarna moest er gewerkt gaan worden. Hoe was uw jeugd in die buurt? Hoe was het jongerenleven? Hoe speelden de kinderen op straat, wat deden ze, zeg maar?

G: Heel veel voetballen. Dat kon toen, hè? Tegenwoordig kan dat niet meer, met al die auto's. Maar toen wel. Alleen, op een gegeven had de slager, die had een autootje. Nou, dat was toen in het begin van de oorlog, denk ik. Die had een klein autootje. Verder stond er nergens, stond er een auto. Je kon rommelen wat je wilt. En op het veld daar achter, het exercitieveld, aan het einde van de Da Costastraat. Daar gingen we altijd voetballen. En op een gegeven moment had ik - dat was natuurlijk een unicum in de oorlog- had ik een echte bledder, had ik, weet je wel. Jezus nog aan toe, man. De hele buurt die zwermde, de jongens zwermde er allemaal omheen, om te voetballen. Totdat er één 'm zo'n geweldige trap gaf, dat ie op een scherp ding bleef. Weg bal!

I-2: Een bledder is een voetbal?

G: Een bledder is een voetbal, die je echt op kan pompen, weet je wel. Je hebt genoeg ballen, maar die echt van leer, die je op kan pompen, da's een bledder. (Lacht).

I-2: Hadden de gezinnen die in de Genestetstraat woonden, hè, hadden die veel contact met elkaar?

G: Ja, wij wel. Wij met die verderop in de straat, van Koeke, zo en alles. En van Schijf. Dan had je toch wel veel contact. Je had meer contact, denk, als tegenwoordig. Je kon veel meer spelen. Dat is tegenwoordig niet meer.

I-1: Waar u woonde, dat was ook zo'n beetje het einde van de stad, toen u jong was?

G: Vooraan in de Genestetstraat, ja.

I-1: Ja. Even verderop hield de stad op, geloof ik, hè? Daar begonnen de weilanden, de bouwlanden?

G: Ja, dat is achteraf natuurlijk. Aan de voorkant had je Dietz, dat was een kruidenier. Dan wij, bakker. En dan Visser, de slager. En dan krijg je die flatwoningen, die trapwoningen. En dan verderop achteraan had je Stoel. Een boer zat daar nog op het einde van de Genestetstraat. En dan had je daar landerijen, had je daar, en ook dat exercitieveld.

I-1: Exercitieveld, voor wie?

G: Voor het leger. Dan kwamen ze met die paarden met kanonnen toentertijd, weet je wel. Dan gingen ze rondjes rijden op dat land. Dat was de oude tijd! (Lacht). Met paarden, notabene.

I-2: Moest u trouwens... U bent bakker geworden, omdat de knecht dat niet meer kon doen. Moest u nog in militaire dienst?

G: Nee, ik heb uitstel gehad. Eerst uitstel, want ik ben..... Mijn vader zag natuurlijk: als je in dienst moet...Ik was negentien, moest ik in dienst natuurlijk. Toen ben ik twee keer naar Den Haag geweest en een keer nog naar het gemeentehuis en alles, om uitstel te krijgen. En dat is toen gelukt. Ik kreeg een dag, voordat ik op moest komen... Ik moest de andere dag, moest ik in Amersfoort opkomen in het leger. En toen kreeg ik een dag te voor, kreeg ik bericht dat ik hoefde voorlopig effe niet te komen. Ik zou nog nader bericht krijgen. En toen na een jaar heb ik toen uitstel gekregen, met de mededeling dat ik moest me wel opgeven voor de Binnenlandse Strijdkrachten. Want dat moest ik wel doen. Heb ik niet gedaan.

I-1: De Binnenlandse Strijdkrachten is dat hetzelfde als Bescherming Bevolking?

G: Wat zei u?

I-1: De Binnenlandse Strijdkrachten, is dat hetzelfde als Bescherming Bevolking?

G: Ja, dat was hetzelfde. Daar moest ik me voor opgeven, maar dat heb ik niet gedaan. Ik heb verder nooit meer wat gehoord. Laat maar gaan. Nee, ik ben niet in dienst geweest.

I-1: Hoe was het leven in de buurt? Was het een buurt waar mensen op de stoepen zaten als het mooi weer was? Of bleven de mensen allemaal een beetje meer binnen?

G: Nou, achteraan wel, in die Nicolaas Beetsstraat en het einde van de Genestetstraat, daar zaten mensen nog wel eens, en dan zaten ze..... Want Nieuwenhuizen bestond toen nog, die groente..... weet je wel, het is het schoonmaken van bonen en allerlei dingen. En dat brachten ze dan daar weer terug.

I-1: Dat gebeurde dus aan het einde van de Genestetstraat?

G: Ja, en de Nicolaas Beetsstraat. Dat was een beetje armoedige buurt, ken je wel zeggen. Maar bij ons vooraan niet.

I-2: Nieuwenhuizen, was dat een groente-conservenbedrijf?

G: Wat zegt u?

I-2: Nieuwenhuizen, wat was dat?

G: Dat was een conservenfabriek; die zat op het begin van de Morsweg. Daar had je ook Pel, Pel Borstplaat.

I-1: De bonbons.

G: Ja, borstplaten. Pel, heel erg bekend. Die zaten daar vooraan. Dat is allemaal weg nou. Studentenhuisen zitten er allemaal.

I-1: De Lagere School en zo, dat hebben we eigenlijk al een beetje gehad, hè?

G: Ja.

I-2: Heeft u alle klassen doorlopen van de Lagere School?

G: Ja, tot in de(onverstaanbaar)school.

I-2: Vond u het fijn om naar school te gaan?

G: Ik vond het niet ongezellig, nee. Ik vond het wel..... Ik heb toen de MULO 3 jaar gedaan.

I-2: Was dat MULO-A of MULO-B?

G: MULO-B. Ik zou dan.....Dat is dan vier jaar, hè, daar moet je vier jaar over doen. Maar ik zou doorgaan. Ik zou de HBS nog gaan halen.

I-2: Dus zo goed kon u leren? Dat u in ieder geval naar de HBS kon?

G: Ik leerde feitelijk overdag nooit. Alleen 's morgens zat ik dan een uurtje te leren en dan zat het er in. Middenstands ging ik doen en als ik een MULO-diploma had, hoefde ik geen Nederlands te doen. Dan kreeg je dan gelijk een zes er voor, een voldoende. Maar ik zei: waarvoor? Ik ben hier toch. Ik doe wel effe mee. Dan haalde ik daar ook een negen. Ik had drie negens en drie achten, dus nou ja... Het ging mij heel gemakkelijk af, schijnbaar. Of het nu nog zo zou wezen, weet ik niet, hoor. (Lacht).

I-1: Dan komen we zo'n beetje op de tijd dat u ging vrijen, met Ria.

G: Dat is dan hoofdzakelijk gekomen door.... Ria was een vriendin van mijn jongste zuster. Die is net zo oud als Ria, acht jaar jonger. En die kwam bij ons thuis. Maar ja, toen zij bij ons thuis kwam, was ze een jaar of twaalf. Ja, ik zag dat niet zitten natuurlijk, zo'n jong grietje. Maar zij schijnbaar wel, dus zij heeft dat een beetje in de peiling gehouden dus. Maar toen is zij ook gaan tafeltennissen bij ons. En dat was het eerste damesteam. Daar was Ria, mijn zuster van diezelfde leeftijd, en Truus Ham, en dat was de vrouw van Geert Bakker. Misschien heb je daar wel eens van gehoord?

I-1: Is dat de Gerard Bakker van, die beroemde tafeltennisser?

G: Ja, het is een familielid ook van Karin. Die d'r zoon is met een dochter van Geert Bakker getrouwd. Maar goed, in ieder geval, die gingen daar toen ook tafeltennissen. En toen ben ik met het team mee geweest, als er uitwedstrijden moesten. Het waren drie grietjes van 15 jaar en die kon je niet zomaar naar Den Haag sturen. Ze moesten onder andere in die Dr. Kuiperstraat spelen. Dat was een school, die was vlakbij de hoerenbuurt, laat ik het maar zo zeggen. Dus daar moesten ze doorheen (lacht). Dus ik ging dan gewoon mee, als begeleider.

Maar goed, in ieder geval, Ria die zag er wel wat in, maar ik heb dat toen een beetje af kunnen houden door..... Ik was meer met sport bezig als het idee toen.... Ik heb 16 jaar voetbal, tafeltennis heb ik toen opgericht. En we gingen veel biljarten met zo'n clubje. Maar op een gegeven moment is dat toch weer..... Zij kwam regelmatig op de club natuurlijk, is de vonk overgeschoten. (Lacht)

I-2: U zei: ze was zo'n jong grietje toen ze 12 jaar was. Hoeveel jaar scheelt u in leeftijd?

G: Acht jaar. Mijn jongste zuster is net zo oud als Ria, dus acht jaar scheelde het.

I-2: U was twintig?

G: Toen was ik twintig, ja, en zij een grietje van twaalf jaar. Maar later, als dat dan een beetje ontbloeit en opgroeit.... (Lacht). Mooi.

I-1: En hoe was het leven als je verkering had hier in Leiden in die tijd? Hoe ging je uit, wat ging je doen?

G: We gingen meestal... Zondagsavonds gingen we naar de bioscoop. Maar wij gingen nogal veel biljarten, dan ging zij ook wel eens mee, hoor. Maar dan was het nog niet officieel verkering. Ze ging wel eens mee. Je had verder niet zoveel.... Je had natuurlijk Rutecks op de Stations..... - dat kun je nog wel herinneren misschien - op de Stationsweg. Daar had je de stijfsebaan, niet dat....Daar deden we niet aan, maar je moest daar wel die kant op, natuurlijk. (Lacht).

I-1: Geen rondjes lopen voor u?

G: Nee. Bij Rutecks, dan gingen we daar biljarten, daar boven. Daar had je ook een biljart staan. Of we gingen naar Schuttershof. Dat is dan.....Wienerwald is het later geworden. Daar had je ook een paar biljarten staan. Daar gingen we dan meestal naar toe. En dan gingen we wel eens naar de bioscoop zondagsavonds.

I-2: En konden uw ouders ermee instemmen, dat u verkering had met Ria?

G: Nou, in zoverre... Mijn vader bemoeide zich daar verder niet mee. Die had een tweede vrouw. Dat was overigens niet mijn keus geweest, maar het was zijn keus. Maar goed, tante Jo was dat, maar nee, nee....

I-2: Wat bedoelde u met "tweede vrouw"? Uw vader had een tweede vrouw?

G: Ja, in 1942 is mijn moeder overleden. Die had niet hoeven te overlijden, maar dat had je in die boerenfamilies: TBC, heerste daar veel. En mijn moeder was heel eenkennig, die wilde geen dokter aan d'r lichaam hebben. Uiteindelijk ging ze toch er aan dood, toen was het te laat. Maar het had niet nodig geweest natuurlijk. Als je met TBC er vroeg bij bent, dan kun je het gemakkelijk voorkomen. Maar zij is niet alleen: twee zusters van d'r....., drie zusters er aan TBC ... Er waren vijf meiden en er zijn er vier aan TBC overleden.

I-2: Dat kwam toen veel voor, hè?

G: En één is er blijven leven en die is, ik denk, één of tweeënnegentig geworden. Maar je moet er vlug bij wezen hè?

I-2: En de ouders van Ria, zagen die u zitten?

G: Ria d'r vader is eens effe kijken, die is ook in de tachtig, geloof ik, zes-en-tachtig geworden. D'r moeder iets minder, achtenzeventig.

I-2: Maar viel u goed bij de ouders van Ria? Die zagen het wel zitten, dat jullie ...

G: Ja, die zagen het wel zitten. Moeders zeker! Want Ria heb toen tussentijds verkering gehad en dat liep helemaal niet zo lekker. Dus ze was blij dat ze daar van af was en dat ze dan een redelijk iemand kreeg. Een bakker, nog wel, notabene. Een middenstander. (Lacht).

I-1: Ria had een opleiding als coupeuse?

G: Ja, die heb op het Galgewater geweest, de Vakschool. En in Den Haag is ze geweest ook.

I-1: In die tijd, kunt u ook iets vertellen hoe de seksuele voorlichting van uit huis was? Werden er dingen verteld aan kinderen?

G: Nee, dat werd niet....Dat moest je allemaal zelf maar uitzoeken. Dat was er niet, nee. Dat heb ik niet meegemaakt.....(onverstaanbaar). En zo heb je veel dingen die je niet meegemaakt hebt, ook in die oorlogstijd. Een schoolreisje was er ook nooit bij. Heb je ook nooit meegemaakt. Maar voorlichting was er ook niet.

I-2: Hoe lang hebben jullie verkering gehad voordat jullie trouwden?

G: We hebben hoofdzakelijk iets langer verkering gehad, toch wel een jaar of vier. Mijn vader, die schoot maar niet op. Die zou uit huis gaan en die zou ergens een flatje of een huis kopen. En dat vlotte niet erg. Want we zijn in zestig, in zestig zijn we samen op vakantie geweest naar Italië en dat was een hele sensatie natuurlijk. Want Ria heb danZe waren met z'n zevenen; ze heeft vier of vijf zusters en die mochten niks natuurlijk. Die mochten wel op vakantie, maar in een jeugdkamp. Zo ging dat wel. (Lacht). En wij gingen samen op vakantie naar Italië. Ja, zegt ze, verdorie, zij mag zo maar! Maar toen zegt Ria - die is bijdehand als wat - die zegt, ja, zegt ze, waarvoor mag dat niet? Als ik het wil doen, ken ik het ook hier doen. We hoeven het niet in Italië te doen. (Lacht). Ja, die is zo nuchter als wat.

I-1: In uw jeugd, was er al iets bekend over homoseksualiteit? Was dat iets wat leefde bij de mensen? Kende u mensen die homoseksueel waren?

G: Wat zegt u?

I-1: Kende u mensen die homoseksueel waren in uw tijd, in uw jongere jaren?

G: Nee. Dat is heel vreemd maar..... Vroegerik weet het niet, je was met sport en alles bezig en toestanden. Dan stond je daar niet bij stil natuurlijk.

I-2: Er werd ook niet over gesproken, vroeger? Over dat soort dingen?

G: Nee.

I-2: Het was een soort taboe?

G: Ja. Je kwam er niet aan toe, laat ik het zo zeggen.

I-2: In 1964 bent u met Ria getrouwd?

G: Ja.

I-2: En toen zijn jullie... toen vertrok uw vader uit de Genestetstraat en toen bent u in dat huis blijven wonen met Ria samen?

G: Ja, toen hadden we dat huis helemaal..... Ik wou net vertellen.....Wij waren dat aan het verbouwen. Haar broer werkte in de bouw. Hij zegt: "nou, dat klusje.....dat klusje, een hele grote klus natuurlijk. Maar goed, in ieder geval, maar als ik dan klaar was met mijn bakkerswerk, om een uur of vijf, zes, dan ging ik naar boven en dan maakte ik wat te eten klaar en dan begon het bouwen 's avonds daar weer. En mijn bed stond in die huiskamer en het lag vol met troep allemaal, met cement en alles en zo. En dan moest ik, als ik er dan in

kroop, moest ik dat cement en allemaal er af slaan. En dan kroop ik er weer in. En dan 's morgens, dan ging ik gelijk weer in de bakkerij aan het werk en dan 's avonds, dan ging ik weer helpen. Sjouwen en sjourren, en alles. Ja, toen was ik aardig afgevallen, hoor. Maar toen ik eenmaal getrouwd was, en alles was op orde, toen kwam ik snel aan. Toen woog ik meer als ik nu woog, weeg.

I-1: Een goed leven, hè?

G: Ja, goed eten en een goeie verzorging, en een mooie vrouw natuurlijk. Ja, wat wil je nog meer?

I-2: U bent ook in de kerk getrouwd?

G: Ja.

I-2: In de Rooms-Katholieke kerk?

G: In de Rooms-Katholieke kerk, Leonarduskerk. Helemaal weg, jammer, hè? Helemaal weg. Ja, joh, en het is De Middelaars is er nog wel, maar dat wordt ook minder. Vandaag of morgen is dat ook afgelopen, hoor. Dan wordt die ook gesloten. Of hij blijft en Antonius gaat dicht. Maar één van beide.... Ja, het is jammer, maar het is niet anders.

I-2: Ria was ook van katholieke huize?

G: Ja, die komt van de Jozefkerk. En d'r vader was in het koor altijd. En nou d'r zuster - dat is de oudste zuster - die Dat is onvoorstelbaar, die wordt negentig, maar als je die ziet..... Misschien heb je ze wel eens gezien, die kleine met die bril op ...

I-1: Nee, dat weet ik niet, ik let daar nooit zo op.

G: O, die is zo kwek als wat. En ze rijdt nog auto en ze is negentig! En die zingt altijd in de nu nog, in het Merenwijkkoor. En die is er helemaal idolaat van. O, Jezus, ja.

I-2: Hoeveel kinderen zijn er uit jullie huwelijk geboren?

G: Drie, twee meisjes en één jongen. Eén is er – dat is de oudste - helaas... die is al een jaar of vijf... Het wil niet erg, ze ziet steeds waandenkbeelden. Nee, dat wil maar niet erg. Je hebt haar wel eens gezien, hè?

I-1: De kinderen wel, ja.

G: Het wil nog niet. Het komt niet er uit dat ze ... Ze zit dan, als ze hier zit ook, zit ze maar een beetje te kijken en zo. En Ria speelt dan nog dikwijls Rummycup met 'r. Weet je wel, een spelletje. Maar meestal haal ik ze dan zondagsmorgens. En dan blijft ze hier tot 's avonds, en dan gaat ze weer terug. Dan breng ik ze weer terug. En dan maandagmorgens komt ze en dan neemt ik ze mee naar DOCOS. Bij DOCOS maken we nog steeds schoon, met z'n vieren. En dan komt zij ook. En dan zeg Ria: je komt maar, en je doet maar wat. Verder doet ze dan niks, natuurlijk, hè? Nou ja, die andere is doof geboren. Dat is een kneister, hoor.

I-2: Is dat een meisje of een jongen?

G: Is ook een meisje. Het mooie is: zij is doof geboren. Ze krijgt een zoon, een jongen. Dat is dan fout gegaan met die vriend van d'r. Want die is 21 jaar nou, die is altijd bij ons hier geweest. Jean, heb je hem wel eens gezien?

I-1: Ja.

G: Nou, die jongen is meer van ons een kind als van haar, want hij is altijd bij ons geweest, tot zijn vijftiende jaar, denk ik, ongeveer. Hij ging altijd met mij mee, overal ging hij mee naar toe. En dan heeft ie nog een jongen en die is goedgehoord, en dan krijgt ie een meisje en die is ook doof. Onvoorstelbaar! Maar die heeft een cochleaire-implantaat gehad. Dat is zo'n ding in d'r hoofd. En dat gaat prima, hoor.

I-2: Dus één van de kinderen van uw dochter is ook doof?

G: Ja. Maar met dat implantaat kun je gewoon met haar communiceren. Alleen, bij haar (dochter) hebben ze het ook gedaan, maar het helpt niet meer. Je moet het of heel jong laten doen of je moet gehoorresten hebben. Mijn dochter heeft helemaal geen gehoorresten, die praat ook heel onduidelijk. Je ken er geen touw aan vastknopen als je vreemd bent. Maar dat is..... Ja, dat is jammer. Want ze heeft vriendinnen, die hebben het wel laten doen, maar die hadden gehoorresten. En dan gaat het wel, hè?

I-1: Nou ben ik heel erg geïnteresseerd in dat DOCOS. U vertelde: u was met vier voetballende vrienden en u besloot om een tafeltennisclub op te richten.

G: Ja, wij waren daar alsnou ja, we waren daar altijd een beetje aan het rommelen op dat DOCOS. Dat zat op de Haagweg, weet u dat nog?

I-1: Ja.

G: En dan waren we daar een beetje aan het rommelen en ook waren we daar dikwijls wel graszoden weer aan het leggen, kale stukken graszoden aan het inleggen. En toen op een gegeven moment zagen we daar een blad staan en toen vroegen we de terreinknecht: wat is dat? Hij zei: ja, daar pingpongt de jeugd op. O, nou, dat blad op twee tafeltjes neergelegd. We konden een oud net vinden, maar batjes of balletje was er nog niet natuurlijk. Maar toen hebben we dat georganiseerd, een paar batjes en een paar balletjes gehaald en toen zijn we daar begonnen, op dat oude..... Dat was gewoon een..., het was wel de lengte van een tafel, maar gewoon een los blad. En het was groen geverfd. En zo zijn we begonnen.

En toen, op een gegeven moment - wij voetbalden alle vier, alle drie, want die vierde was de terreinknecht, die was dan ambtshalve erbij, omdat we daar aan het rommelen waren. En toen zijn we daar Ja, dan gaan we maar eens kijken, gaan we maar eens naar verenigingen, zijn we naar De Sleutels gegaan. Dat was in het Vrouwenkerkhof. Dat vonden we niet zo erg... Toen zijn we naar BRT gegaan, dat was HBS Mariënpoolstraat. Maar dat was meer studenten. Maar dat was niet ons milieu natuurlijk. Dus toen zei die voorzitter, Toon van Schie, die naam heb je wel eens gehoord?

I-1: Ja, wel van gehoord.

G: Dat was een onderwijzer. Die was voorzitter van de voetbal. En die zei tegen ons: waarom gaan jullie geen afdeling oprichten? Ik zei: nou ja, ik vind het goed. Nou, toen hebben we die afdeling opgericht. Toen hebben we van de voetbal een bepaald bedrag gehad. Ik dacht tweehonderdvijftig gulden. En toen hebben we een nieuwe tafel gekocht en het blad hebben we op laten knappen. Een laag er over heen, en losse schragen erbij. Zo hadden we twee tafels en zo zijn we begonnen. Maar het bestuur stelde de voorwaarde: de voorzitter en de penningmeester van de voetbal zijn ook voorzitter en penningmeester van de tafeltennis. En ik, zei de gek, ik was secretaris. Nou ja, ik was een verlicht despoot, als je begrijpt wat ik bedoel. Ik hoefde verder nooit vergadering te houden, want die twee die bleven bij DOCOS

voetbal. Die kwamen nooit, alleen met de jaarvergadering, dan kwamen ze wel. En dan was het effe kijken of alles goed was. Maar verder had ik nooit geenTwee jaar lang was ik eigen bestuurslid, ik had verder niemand nodig. Ik regelde alles. En zo is het begonnen.

I-1: Dus met vier mensen, maar de vereniging groeit. En hoe ging dat?

G: Wat zegt u?

I-1: Een vereniging groeit. U bent met vier mensen begonnen.

G: Toen kwam er op een gegeven moment.....Toen na een paar jaar, toen zeiden we: nu moeten we een echt bestuur hebben. En toen was er iemand die wilde voorzitter worden, want dat wilde ik zelf niet. Ik zei: ik blijf wel secretaris. Hij werd voorzitter en we hadden iemand, die werd penningmeester. Dat is later wel weer fout gegaan, maar goed... En toen hadden we een bestuur, drie man bestuur. En zo zijn we gaan draaien. En we begonnen met een man of vijftien, en uiteindelijk is het groter geworden. Ze hebben nu bijna tweehonderd leden.

Maar die penningmeester, dat ging ook fout, want op een gegeven moment kreeg ik tot twee maal toe een brief van het Bonds bureau van de tafeltennis: waar bleef de bijdrage voor de bondscontributie? Ik zeg: nou, ik zal het eens vragen aan de penningmeester. Dus ik naar die penningmeester. Eerst een heel ontwijkend antwoord en toen kwam hij voor de draad. Hij zei: ik zat heel moeilijk, ik had geld nodig. Ik heb dat geld gebruikt. Ik zeg: ja, maar dat ken toch niet? Ik zeg: wat moeten we nou? Hij zegt: ik weet het niet. Ik zeg: nou ja. Toen heb ik dat geld voorgeschooten aan de bond. Hij heeft ze allemaal terugbetaald. Maar hij was gelijk penningmeester af. Dus toen was ik weer een poosje penningmeester, tot we weer een nieuwe hadden. (Lacht).

Op een gegeven moment schee de voorzitter ermee uit, die ging naar Den Haag. Die ging ander werk.... Toen zaten we weer zonder voorzitter. En, nou ja, dan ben ik weer even voorzitter. Totdat.... Mijnheer Van Schie komt op een morgen naar mij toe en zegt: joh, ik heb een voorzitter, mijnheer Huijing uit de Gerard Brandtstraat. En die is toen negen jaar voorzitter geweest.

I-2: Hoe heette die mijnheer? Huijing?

G: Huijing, ja.

I-1: U bent begonnen daar in Zuidwest?

G: Ja, op de Haagweg. Daar zijn we begonnen in de kantine. Die kantine was de ouwe - hoe noem je dat.... Op de Hooigracht hebben ze het ziekenhuis gebouwd, het Elisabethziekenhuis, weet je wel, toentertijd. Daar stond een directiekeet. En het was die directiekeet, die hebben ze toen overgeplaatst naar de Haagweg. En in 1936 – daar ben ik toen nog zelf bij geweest, als jong ventje. Toen kwam de bisschop, monseigneur Huibers, die kwam het inzegenen. (Lacht).

En dan hadden ze daar, hadden ze een soort tribune gebouwd, maar eenvoudig maar, hoor. Daar ben ik toen bovenop geklommen. Dat weet ik nog zo goed als de dag van gisteren. En zo is het daar met DOCOS begonnen. En toen zijn we naar de Potgieterlaan gegaan. Het heeft heel lang geduurd, hoor, want dat lukte niet erg. Ik ben toen met rector Sondaal en met de voorzitter van de voetbal Van Schie en nog een man zijn we toen naar De Lage Rijndijk, daar woonde Van der Horst; dat was de voorzitter van het Rooms-Katholieke Schoolbestuur. En die hebben we daar maar steeds gepusht om die zaal aan ons te verhuren. Maar dat wilde

hij maar niet. Het was pas een nieuwe zaal, natuurlijk, en die wilde dat niet verhuren. Uiteindelijk is het toch gelukt. En toen hebben daar tot 1973 hebben we daar gespeeld. En toen zijn we naar de Groenesteeg gegaan.

I-1: Dat zijn heel wat adressen geweest.

G: Ja. Via de gemeente kregen we dat. Die heeft toen wel meegewerkt, hoor. De vereniging groeide steeds meer. En het was ook bekrompen daar, natuurlijk. Toen hebben we dan..... En in 1984 hebben we dan daar wat we nu hebben. En dat is natuurlijk geweldig. Heb je wel eens gezien, hè?

I-1: Ja, daar ben ik binnen geweest.

G: Er staan veertien tafels. Ja, prachtig, hoor. En dat is al weer een jaar of vijf, zes geleden. Zou daar een... Het Huis van de Sportplan, heb je misschien wel eens van gehoord?

I-1: Ja, van gehoord.

G: Je hoort er niks meer over. Er is geen geld, hè? Maar dan zouden we dan weg moeten en we zouden dan een sporthalletje krijgen. Dat is maar de vraag, hoor, of je dat krijgt. Maar nee, nog steeds daar..... En het is fantastisch daar. We zijn er eigen baas. Je hebt je eigen kantine en alles. Alles is daar prima.

I-1: En ik heb ook nog nagedacht. Ik heb een vraag. Krijgt u subsidie van de gemeente?

G: Nee. Een tijdje hebben we wel subsidie gehad voor jeugdleden. Dat moest je dan indienen. Maar daar hoor ik nu niks meer over.

I-1: En heeft de club ook kampioenen voortgebracht? Goeie spelers?

G: Nou, echt kampioenen niet. Weet je wat het nou is? Je hebt twee verenigingen in Leiden. Je hebt Scylla en je hebt DOCOS. Scylla is zuiver prestaties: winnen, winnen, winnen. DOCOS: gezelligheid. Want DOCOS heb een hele grote vereniging en het is sport overdag. Dat zijn oudere mensen die nog een beetje willen tafeltennissen. En dat is een behoorlijke groep, hoor. En dat loopt leuk. Maar dat is echt een sociaal iets. En dat is bij DOCOS. DOCOS is..... Ze proberen wel te winnen, maar nee...

I-1: Niet fanatiek?

G: Dat lukt niet erg, nee. Ik vind het niet erg, hoor.

I-2: Heeft DOCOS wel in landelijke competities gespeeld?

G: DOCOS heeft zelfs een jaar in de allerhoogste klasse gespeeld. En daar moet ik wel bij zeggen: er was één lid, die had wel bij DOCOS gespeeld. Dat is Van de Berg. Maar twee waren er dan, nou ja, gekocht van een andere vereniging. Dat was René Heinen. Die is oud-kampioen van Nederland geweest. En dan Van Oosterwijk; dat was ook een hele goeie speler. En die hebben één jaar in de allerhoogste klasse gespeeld, in de eredivisie. Maar dat jaar was voorbij en toen was het al weer Toen zakten ze al weer terug. Nee, DOCOS speelt niet zo hoog. DOCOS speelt in de derde divisie en dat is niet hoog natuurlijk. Want je hebt eredivisie en dan eerste, tweede en derde.

I-1: En de club bestaat nu zestig jaar, zei u?

G: Vijfenzestig jaar.

I-1: Hij is dus.... De club is dus begonnen, een beetje, in de crisistijd. De oorlog, de crisistijd?

G: In?

I-1: In de crisistijd?

G: Ja. Nou, nee, we waren vlak daarna. In 1951.

I-1: Was het een dure sport? Moesten kinderen meteen ook shirtjes, broekjes, batjes?

G: Je moest natuurlijk zelf voor je shirtje zorgen. Gymschoenen, uiteraard natuurlijk. En een batje. In die batjes had je natuurlijk verschillen. Ik speelde.....Sinds een paar jaar ben ik ermee gestopt, twee jaar. Het gaat niet zo erg meer. Ik zit met mijn rug. Maar goed, ik speelde met een plankje. Heb je dat wel eens gehoord? Nee. Nou, een plankje is zo....Het waren toen allemaal batjes, daar zat geen spons tussen. Je had alleen een houten ding en daar zat rubber op. En dat noemen ze dan een plankje. Maar later is er toen een laagje spons tussen gekomen. Dan krijg je dat verende, weet je wel?

I-2: Tussen de twee delen van het batje bedoelt u?

G: Ja, aan allebei de kanten. En aan de ene kant ken je dan anti hebben en aan de andere kant ken je met lange noppen, en allerlei zottigheid. Ik had een gewoon batje met nopjes. En daar speelde ik mee.

I-1: Simpel.

G: Want ik heb zelf jaren met z'n drieën gespeeld. En we hadden alle drie, alle drie hadden we zo'n plankje. En dan waren we gevreesd in de competitie in Den Haag. Want dan kwamen die plankenridders weer! Want, ja, het is een bepaald soort spel wat je dan hebt. De bal, die valt dood als die bij je op de tafel komt. Daar moeten ze aan wennen natuurlijk. Want de jeugd, die wil de bal zien en dan gelijk: kledder.....(onverstaanbaar). Maar wij niet.(onverstaanbaar).

I-2: Ik zie dat u helemaal enthousiast wordt als u erover vertelt! Hebt u het altijd leuk gevonden om te doen?

G: Ja, ik heb 't natuurlijk al die jaren gedaan. Ik was de eerste clubkampioen, dus, ja....(Lacht).

I-2: Ja, de eerste clubkampioen?

G: Ja, maar daarna lukte het niet meer. D'r konden d'r veel betere.....

I-1: Vroeger was alles in vakjes ingedeeld. Het geloof speelde een grote rol. Katholiek bij Katholiek, Gereformeerd bij Gereformeerd. Was DOCOS een open vereniging? Of was het een puur katholieke vereniging?

G: Nou, ik zal u vertellen, dat wij hebben dan toch nog een paar aardige mensen misgelopen, doordat het een R.K. vereniging was. Er kwam een man – en die is al helaas overleden. Bram Bregman. Het was een hele aardige kerel en een goeie tafeltennisser. Maar toentertijd wist ik dat nog niet, dat hij een goeie tafeltennisser was. Dat bleek later. Maar die kwam uit Indië vandaan, uit het leger vandaan. Die had een vriend bij 'm en die was een beetje "rood". Toen kwamen ze bij Van Zijp, Cor van Zijp. Heb je die naam wel eens gehoord?

I-1: Nee.

G: Die was toen secretaris van onze vereniging. En die wilde, hij zegt ...hij zegt: ik wil lid worden. Hij zegt: nou, dat kan maar effe wachten. De “geestelijk adviseur” moet daarover beslissen. Toen zei die (lacht): Goeiedag, dan hoeft het voor mij niet meer. Vooral die vriend, die zei (Lacht). Toen was het nogMaar daarna is het...nee... We hebben nou Wim van Stigt, heb je die naam wel eens gehoord?

I-1: Ja.

G: Die ken je goed, hè? Nou, die is natuurlijk ook lid geworden, maar die was ook niet katholiek. Maar die was toch wel... goed....Hervormd of Gereformeerd.....(onverstaanbaar). Ik dacht dat ie Hervormd was, hè?

I-1: Dat weet ik niet.

G: Of zijn vrouw was Hervormd. Maar in ieder geval, hij is het één en zijn vrouw is het ander. Dus, ja...En die is toen gewoon lid geworden. Maar toentertijd was het, echt waar, streng. En dat vind ik stom, maar ja...

I-1: Zo was de tijd, hè?

G: Dat was de tijd, ja. Da's waar. Star. Maar het ging hoofdzakelijk om gemengde huwelijken, hè? Daar ging het om. De geestelijkheid, die wilde dat liever niet, bij elkaar.... (onverstaanbaar).

I-2: Zijn uw kinderen voortgegaan in het katholieke geloof?

G: Nou, ja, je weet hoe het met kinderen tegenwoordig is. Ook niet alleen bij katholieken, maar ook bij Protestanten, en Gereformeerden en alles. Het verwatert allemaal, hè. Ze doen er niks meer aan.

I-1: Nee.

G: Het is jammer, maar het is nou eenmaal zo, hè?

I-2: Ja.

G: Nee, d'r gaat er geen één meer naar de kerk, hoor. Wij gaan nog vrij regelmatig naar de Middelares, maar... Niet elke week, maar toch regelmatig.

I-2: Wanneer bent u precies gestopt met bakker zijn?

G: In 1994 kon ik er mee stoppen. Door dat jonge stel, dat wilde huren voor vijf jaar. En dat was nog een maand of vijf, zes, voordat ik.....Want in juli kreeg ik dan AOW. Dus in die periode van oktober had ik geen inkomen.

I-2: Ja.

G: Ik heb het overleefd.

I-2: U heeft geen pensioen op kunnen bouwen in de tijd dat u gewerkt heeft?

G: Ik heb verzekeringen afgesloten, maar ja, die zijn al afgekocht. Ik Nee, dat is allemaal Ik ben al zo lang niet meer actief. Dat is al vanaf 1994. Moet je nagaan.

I-2: Maar er was geen pensioenfonds waar je je als bakker bij aan kon sluiten?

G: Nee, je moet zelf.....Als alleenstaande, als zelfstandige, moet je zelf afsluiten.

I-2: En dat had u niet gedaan? U had alleen een levensverzekering?

G: Een levensverzekering, ja. Nee, dat heb ik niet... Of er iets was, weet ik niet. Ik heb me er in feite nooit voor geïnteresseerd. Ik heb gewoon een levensverzekering afgesloten. Ja, joh, goh....

I-1: Nou zou ik nog wel eens iets willen weten over de politiek in die tijd. Speelde dat heel erg mee in uw omgeving? Verkiezingen, de groepen mensen? Je had zo vreselijk veel partijen. Ook grote partijen. Bleef iedereen daarin in ook zo beetje in z'n eigen hokje? Katholieken steunden KVP, en de anderen CHU of.....

G: Bij ons, bedoel je?

I-1: Ja.

G: Nee, ik ben niet zo politiek georiënteerd, hoor. Ik stem CDA. Nog wel.

I-2: En daarvoor KVP? Toen het CDA nog niet bestond? Stemde u daarvoor KVP?

G: Uiteraard.

I-2: Uw ouders stemden ook KVP, waarschijnlijk?

G: Ook KVP.

I-1: Heeft u daar ook nog werk daarvoor gedaan? Voor zo'n.....

G: Nee, ik heb nooit voor die politieke partijen iets gedaan.

I-1: Ook niet voor andere verenigingen, behalve dan tafeltennis? Andere verenigingen? Heeft u daar nog iets.... voor gewerkt?

G: Nee. Ik hield me alleen maar met de sport bezig. Verder niet, nee.

I-2: Bent u ook nog lid van een vakbond geweest?

G: Nee.

I-2: Dat was ook niet gebruikelijk?

G: Nee. Als zelfstandige niet, nee.

I-1: Zou u kunnen vertellen waarom uw kinderen de winkel niet wilden overnemen van u?

G: Ten eerste: mijn dochter had er helemaal geen idee in. O, god, nee. En ja..... mijn tweede dochter was doof, dus dat wordt helemaal niks. Ze wilde wel graag, hoor. Ja, goh! Waarom kan ik dan niet helpen? Ja, kind, dat ken wel, maar die mensen hebben daar geen begrip voor. Als ze wat tegen jou zeggen en jij snapt het niet, en ze moeten het een paar keer herhalen... Nee, dat wordt niks. Ze had wel graag gewild, hoor. Ja, en mijn zoonIk zeg al: hij heb de diploma's, alles gehaald, zelfs koksdiploma. Maar hij zegt: als ik jullie zo zie tobben, dan hoeft het voor mij niet meer. Hij heb nog gelijk ook!

I-2: Ik ben ook benieuwd nog om te horen van u of u daar rond van kon komen, van wat u verdiende als bakker. U moest een gezin daarvan onderhouden.

G: Ja hoor.

I-2: Kon u voldoende verdienen om uw gezin te onderhouden? Of was het toch ieder dubbeltje omdraaien?

G: Nou ja, kijk, je kon niet de grote dingen doen, maar normaal kon je d'r van.....Echt waar! Ik heb toen een auto-ongeluk gehad en dat heb wel een paar centen gekost. Want ik was namelijk zo.... Een nieuwe auto hadden we gekocht. Net. En hij was nog niet verzekerd. Ik zou 'm laten verzekeren. En toen kreeg ik dat auto-ongeluk. Total loss, helemaal. Ja, dat heb wel een paar centen gekost, hoor! Maar ja, soit, het is gebeurd.

I-2: Maar u heeft gelukkig geen letsel opgelopen bij dat auto-ongeluk.

G: Maar ik loop nou heel slecht, doordat Ik heb Mijn bovenbeen was op twee plaatsen gebroken. Het stuk zat er naast. Er zat nog vel omheen, maar het zat er naast. Dus ik heb.... Een maand of zeven heb ik daarmee aan het revalideren geweest. Maar ik heb vier maanden in de matjes gehangen, met dat been. Dat gebeurde, notabene, eind oktober. Negentien november was mijn oudste dochter jarig. Sint Nicolaas, Kerstmis, Oud en Nieuw. En dat heb zij (wijst naar echtgenote) allemaal opgevangen. Ja, echt waar. We hadden toen zeven man personeel, hoor. Vijf in de bakkerij en twee in de winkel. Heb ze allemaal op moeten vangen. Ja, dat is onvoorstelbaar, hoor! Want ik lag daar maar.

I-1: Ja.

G: Eerst in Zuydtwijck. Ik heb drie maanden in Zuydtwijck... Eerst in het ziekenhuis gelegen, twee maanden. Toen drie maanden in Zuydtwijck gelegen. En toen nog een tijdje thuis. Maar zij regelde het allemaal, hoor! Ja, het is onvoorstelbaar.

I-2: Hoe oud moet u toen zijn geweest, toen u dat auto-ongeluk heeft gekregen?

G: Ik was twee-en-veertig. En het enigste wat ik toen brulde... Ik zei: potverdomme, de feestdagen! Wat een moment!

I-2: Hoe ging dat nou vroegerOmdat u nu zei: u was dus ziek. Gelukkig kon uw vrouw dat opvangen. Maar als uw vrouw dat niet had gekund, dan had u geen verdiensten gehad! Dan had u geen inkomsten gehad. Daar was u dus ook niet tegen verzekerd?

G: Nee. Ik had wel een...ja, als je dat..... Ik had een ongevallenverzekering. Maar op een gegeven moment was ik op de been en toen liep ik daar in de bakkerij. Toen kwam die kerel net aan. Toen liep ik met een blikkie, met een kruk liep ik zo. En daar had ie wat van te zeggen! Hij zou zo je uitkering stoppen! Het was de moeite niet, hoor. Nee, die uitkering, dat viel.... Je moest een behoorlijke premie betalen! En, nee....

I-2: U bedoelde met die mijnheer die kwam kijken, dat het een controleur was van de uitkeringsinstantie?

G: Ja, of ik aan het werk was, of ik wel op een stoel zat. Maar goed, joh... Het is allemaal weer voorbij. (Lacht).

I-2: En wanneer bent u van de Genestetstraat hier naar toe gegaan, naar dit huis?

G: Dat is in 1994 geweest.

I-2: Dat is in 1994 geweest.

G: Ja, in 1994 zijn we gestopt, maar toe had zij, Ria.....Die is al die tijd daarvoor al hier naar toe gegaan om alles te regelen en allemaal, verbouwen en alles. En het was zo natuurlijk wel..... We hadden daar een kamer van 11 bij 4,5 meter bijna, boven die zaak in de Genestetstraat. En toen kwam ze naar dit kleine hokje! Voor haar was het een klein hokje. Het is fantastisch mooi, hoor, met z'n tweeën! Maar.... En de contacten met de mensen was ze kwijt natuurlijk. Het was net een zombie! Echt waar, hoor!

I-2: Dus het is een hele overgang geweest?

G: Ja, dat was veel te groot voor haar.

I-2: Ja?

G: Ja, en ik had er verder niks van. We hebben besloten om ermee te stoppen. We konden het verhuren. Dus ja, dan doen we dat. Ik had er helemaal..... Ik ben wat nuchterder wat dat betreft waarschijnlijk.

I-2: U heeft uw werk nooit gemist?

G: Nee, omdat je het besluit neemt om er mee te stoppen. Dat vond ik wel heerlijk! Nee, ik heb echt geen.....

I-1: Ik zou nog graag eens iets willen weten over de oorlog, hoe u dat, buiten uw werk om, buiten de bakkerij om, hoe u dat heeft ervaren.

G: Ik zal je vertellen, ik heb zelfs gehad dat ze zo (gebaart) voor me stonden met een geweer. Zurück, weet je wel? Dat was namelijk zo: ik zat dan op die boerderij, maar voordat ik daar vijf maanden constant was...Daarvoor was ik ook.....Dan ging ik van huis uit op een fiets zonder banden, want banden waren er niet meer..... Velgen, weetje wel? Dan ging ik melk halen op de boerderij. En dan kwam ik terug Maar dan kwam ik bij de Vink... Ik weet niet of je het wel eens gehoord hebt dat ze daar razzia's hielden? Dan kwam je aanrijden vanaf Voorschoten, langs Ter Wadding, en dan wilde je zo linksaf gaan. Of rechtsaf gaan, naar Leiden. En dan kom je bij..... Daar stonden twee bunkers. Kunt u zich dat ook nog herinneren? Nee. Nou, bij die brug die je nou hebt, daar stond aan allebei de kanten een bunker. Een kleine smalle doorgang. En dan kwam je aanfietsen en in ene kwam er zo'n Mof tevoorschijn met z'n geweer. Zurück! Want: ze gingen razzia houden. En iedereen die aankwam....Ik was natuurlijk een natuurlijk een ventje van een jaar of dertien, veertien.... Maar ik moest terug naar de Oude Vink, was dat. Je hebt nu nog de ene Vink, maar de Oude Vink was er ook, dat witte gebouw. Daar moest je allemaal naar binnen. Want, als jij natuurlijk door zou fietsen, door laten fietsen, zou je hen natuurlijk kunnen waarschuwen. Jongens, wegwezen, want het is daar razzia. En dan was dat vol en dan gingen ze uitzoeken. Alles wat tussen de achtien en de zestig was ging naar Rutecks, en daarna naar Amersfoort. Ja, zo ging dat, die razzia's.

En ik heb één keer gehad, toen was er een knaap, een jonge knaap... Ik denk dat ie een jaar of twintig, vijfentwintig, was. Die nam de benen; die vloog weg. Maar daar ging die, hoor! Ze knalden hem zo neer! Ik heb een keer of vier, vijf, heb ik dat gehad. Als ik kwam aanfietsen op mijn gemakje, en dan was het: zurück! Naar binnen! Dan moest je naar binnen. En toen was er een keer Engelse vliegtuigen boven Die wilden die brug raken. Die V 1's, die wilden allemaal..... Ze hebben 'm nooit geraakt. En dan hoorde je vliegtuigen.....(imiteert het geluid). Gewoon in paniek.

I-2: Welke brug bedoelt u?

G: Die je daarachter hebt, bij de Vink daar, de spoorbrug.. En die hebben ze verschillende malen geprobeerd. En daar zijn aardig wat doden gevallen! Er is ene keer een heel gezin, iets verderop... Van der Meer heetten die. Een voltrefter op dat huis! Weg allemaal! En er zijn er meer gegaan, hoor. Ik heb zelf – dat zal ik je vertellen.... Ik ging met mijn oom, gingen we naar Schrama, maalterij Schrama, gingen we dan.... Hij had een stukje land waar hij tarwe verbouwde. Dat moest dan gemalen worden. En we gingen daar naar toe met paard en wagen. Hij naar binnen toe. En ik stond buiten. Bij dat paard bleef ik dan staan, weet je wel, als jongen zijnde. Nou, en we zijn klaar en we gaan weg. En we rijden bij Ter Wadding, komen Engelse vliegtuigen! Gelijk de kant in! Stoppen. Later hoorden we dat: vòòr Schrama is ook een bom gevallen. En ik zal d'r net gestaan hebben! Ik was net weg natuurlijk. Gotverdorie, heb je weer geluk gehad!

I-1: Maar u was een jong jongetjeHoe was het in die tijd om buiten te spelen? Kon u naar buiten, voetballen? Mocht dat wel?

G: Ja, overdag wel. Ja, we speelden wel buiten, hoor. En ik heb daar dan natuurlijk meegemaakt dat we 's nachts Ik weet niet of je je dat nog ken herinneren? Dat weet u waarschijnlijk niet, daar ben u nog te jong voor. Dat de palen allemaal in het land stonden, met punten er op. Dat hadden ze dan voor de parachutisten die zouden komen. Dat hadden die Duitsers gedaan. En die palen... Waanzin natuurlijk! Maar het mooie is: als het dan een hele mistige avond was, dan gingen met zo'n karretje waar.... met luchtbanden, waar je dan die kannen met... die melkkannen opstonden...Dat moest je naar de weg brengen. Met dat karretje gingen we dan het land in en dan gingen we die palen afzagen! Heel voorzichtig. En dan oplaaien op dat karretje en dan gelijk de stal in. En dan weer klein zagen.

I-2: Dan had je weer brandstof, bedoelt u?

G: Ja, natuurlijk. Zulk soort dingen. Dat ken ik me allemaal nog zo goed herinneren! Weet je wat het is: je vond het gewoon een spannende tijd, als jongen zijnde. Er gebeurde elke keer wat! En dan stonden we op de werf daar, en.... Daar bij mijn oom was het toen. Mijn opa was toen overleden. En dan zag je die vliegtuigen, zag je die de Lammenschansbrug proberen te raken.

I-1: Ze hebben het bij het station ook geprobeerd. Daar is de boel goed plat gebombardeerd! Bij het station.

G: Ja. Het waren allemaal van die Mosquito's. Dat zijn die hele snelle vliegtuigen. En dan gingen ze dus snel en dan waren ze er al voorbij en dan viel die bom. De Lange brug[over de Nieuwe Vaart?] hebben ze ook nooit geraakt. En die hier bij de Vink hebben ze ook nooit geraakt.

I-2: Hebben jullie honger gehad in de hongerwinter?

G: Nee, dat moet ik echt zeggen. Want ik ging altijd naar de boerderij en ik.....Ja, wij hadden natuurlijk nog wat meel en zo. Honger hebben wij niet gehad.

I-2: De boerderij, dat was de boerderij van uw grootouders?

G: Ja, van mijn opa, later van mijn oom. We hebben wel natuurlijk Van suikerbieten, daar kookten we stroop van. Maar echt suikerbieten eten, bloembollen eten, nee. Heb ik niet gedaan.

I-2: Hebben jullie nooit hoeven doen?

G: Nee. Want ik zal je vertellen: op het laatst hadden ze hun nog..... Als we dan bruinebonensoep hadden, met spek er in en alles..... Ja, onvoorstelbaar, hoor. Terwijl de mensen stierven van de honger! Maar ja, dan kwamen ze naar de boerderij ook, kwamen ze en dikwijls vragen. Zelfs Duitse soldaten kwamen er! Voor wat te eten te halen en zo. Ja, onvoorstelbaar.

I-2: Kunt u zich de bevrijding van Leiden herinneren?

G: Ja! Mijn vader heeft nog gekostumeerd meegedaan met zo'n slaapmutsie op. Ja, dat kan ik me nog herinneren.

I-2: Stond u ook langs de kant toen de Canadezen en zo binnen kwamen?

G: Ja, de Haagweg. Ja, geweldig, hoor! Ja, Ria weet er niet zo veel van, van de Bevrijding, hè, Ria? Van de Bevrijding weet je niet zoveel van? Nee. Ria hoort niet wat ik vraag (Ria kijkt wat er buiten gebeurt). De Bevrijding heb jij niet meegemaakt? (echtgenote bevestigt dat).

Korte samenvatting/inhoudsopgave interview

Met betrokkene waren twee thema's ,die in het gesprek zouden worden uitgediept, met hem afgesproken:

- Het feit dat hij 50 jaar bakker is geweest in Leiden
- Zijn betrokkenheid bij de oprichting van tafeltennisvereniging DOCOS in Leiden.

Deze thema's zijn uitvoerig uitgevraagd.

Daarnaast is ter sprake geweest:

- Zijn jeugd in de buurt waar de Genestetstraat toebehoorde
- Het leven in die buurt
- Het onderwijs dat hij heeft genoten
- De periode van de Tweede Wereldoorlog, zowel algemeen in Leiden als ook de invloed op de bakkerij
- Zijn eigen gezin
- Gevolgen van een auto-ongeluk op middelbare leeftijd
- Het stoppen met de bakkerij
- Verhuizing naar de huidige woning

De transcriptie van het interview beslaat 25 pagina's.